

вимушених змін у його життєвих і виробничих стосунках, ступінь зниження престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану[10]. При цьому суд має виходити із засад розумності, виваженості та справедливості.

Правовий інститут відшкодування моральної шкоди постійно вдосконалюється, сфера дії прийнятих законів і нормативно-правових актів охоплює все більше суспільних відносин. Разом з тим велика кількість законодавчих актів породжує колізії у їх застосуваннях. Так, наприклад, на думку Паліюка варто прийняти окремий нормативно-правовий акт, який би мав силу закону та в якому були б закріплені всі основні положення, що стосувалися б питань правового регулювання відносин у сфері відшкодування моральної шкоди[8]. На мою думку, з однієї сторони це дозволило б уникнути різноманітного тлумачення правових норм, а з іншої – викликає проблеми у розробці даних та структури окремого нормативного акту.

Проведене наукове дослідження дає можливість зробити наступні **висновки**:

- 1) потрібно чітко визначити зміст поняття «моральна шкода» та узаконити його нормативно;
- 2) необхідно встановити чіткий порядок та критерії визначення розміру відшкодування моральної шкоди в грошовому виразі;
- 3) для усунення протиріч та розбіжностей необхідно чітко визначити на законодавчому рівні коло осіб, які мають право на її відшкодування моральної шкоди та визначити суб'єктів відповідальності, які цю шкоду заподіяли;
- 4) варто прийняти окремий нормативно-правовий акт, в якому б закріплювалися основні положення правового регулювання відносин у сфері відшкодування моральної шкоди.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. – ВВР. – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. – ВВР. – 2003. – №№ 40-44. – ст. 356.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4 „Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди”.
4. Барабаш О., Сиротенко С. Щодо протиправності дій при заподіянні моральної шкоди //Право України. – 2000. – № 9. – с. 204.
5. Васькин В. В. Возмещение убытков предприятием. Пособие. – К.: Імпреза, 2005. – 96 с.
6. Козлов С. «Моральна шкода: соціально-правові аспекти» //«Юридична газета». – 28 лютого 2006 року – № 3 (39)
7. Моральна шкода: погляд юриста // Інтернет-видання «Хай-Вей». – 20.12.2005 р.
8. Палиюк В. П. Возмещение морального (неимущественного) вреда. Монография. Издание второе, исправленное и дополненное.— К.: Право, 2000.— 272 с.
9. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навчальний посібник. – Видання 10-те, доповнене. – Львів: Край, 2008.- 224 с.
10. Харитонов Є. О., Старцев О. В. Цивільне право України: Підручник. – Вид. 2, перероб. І доп. – К.: Істина, 2007. – 816 с.
11. Цивільний кодекс України: Коментар /За заг. ред. Є. О. Харитонова, О. М. Калітенко. – О.: Юридична література, 2004. – 1112 с.
12. Чернадчук В. Право на відшкодування моральної шкоди: деякі аспекти //Право України. – 2000. – № 3. – с. 320.
13. Шимон С. І. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди як спосіб захисту суб'єктивних цивільних прав: Автореферат дисертації канд. юрид. наук: 12.00.03 /Національна академія наук України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького.- К., 1998.- с. 192

Н. Кріцька

Науковий керівник – ас. Н. М. Зільник

ПРИВАТИЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА В УКРАЇНІ

На початкових етапах приватизації (в першій половині 90-х років ХХ ст., коли відбувалася приватизація майна невеликих державних підприємств) було формування значного прошарку приватних і колективних власників за рахунок передання їм державного майна на праві власності. Врегулювання правових, економічних та організаційних основ приватизації державного майна та майна, що належить Автономній Республіці Крим, з метою створення багатуокладної соціально орієнтованої ринкової економіки України; забезпечення підвищення соціально-економічної ефективності виробництва, залучення коштів на структурну перебудову економіки[7]. Одним з основних напрямів реформування вітчизняної економіки і визначальним для забезпечення ринкових засад її функціонування є приватизація державного та комунального майна. Приватизація державного та

комунального майна не рідко викликає суперечки між громадянами та державою, зокрема її представниками. Відповідно яким зумовлюється обрана нами тематика дослідження.

Метою дослідження є правовий аналіз приватизації державного і комунального майна в Україні. Для досягнення цієї мети були поставлені наступні **завдання**: 1) визначення поняття приватизації державного і комунального майна; 2) виділити основні проблеми приватизації; 3) забезпечення контролю додержання законодавства України про приватизацію.

Приватизація державного і комунального майна врегульована Господарським кодексом України, Законом України «Про приватизацію державного майна» та Законом України «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)».

Приватизація державного майна (приватизація) - платне відчуження майна, що перебуває у державній власності, у тому числі разом із земельною ділянкою державної власності, на якій розташований об'єкт, що підлягає приватизації, на користь фізичних та юридичних осіб, які можуть бути покупцями відповідно до **Закону України «Про приватизацію державного майна»**, з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів для здійснення структурної перебудови національної економіки[6, с. 208]. Приватизація державних (комунальних) підприємств здійснюється на виконання державної програми приватизації, що визначає цілі, пріоритети та умови приватизації, і в порядку, встановленому законом[7].

Відповідно до **ч. 3 ст. 146 Господарського Кодексу України приватизація державних (комунальних) підприємств** чи їх майна здійснюється такими **способами**: а) купівля-продаж об'єктів приватизації на аукціоні, за конкурсом, іншими способами, що передбачають конкуренцію покупців. Цей спосіб приватизації здійснюється у порядку, встановленому **Законом України «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)»**, згідно з яким продаж об'єктів на аукціоні - це спосіб приватизації, за яким власником об'єкта стає покупець, який запропонував у ході аукціону максимальну ціну, а продаж об'єктів за конкурсом — спосіб приватизації, за яким власником об'єкта стає покупець, який запропонував найкращі умови подальшої експлуатації об'єкта (некомерційний конкурс), або за рівних фіксованих умов — найвищу ціну (комерційний конкурс); б) викуп цілісного майнового комплексу державного (комунального) підприємства, зданого в оренду, у випадках та порядку, передбачених законом) викуп майна державного (комунального) підприємства в інших випадках, передбачених законом[2].

Виділяють такі основні етапи приватизації: 1992 р. — початок приватизації; 1996 р. — завершення малої приватизації; 1998 р. — завершення масової приватизації; 2000 р. — прийняття Державної програми приватизації на 2000—2002 роки, спрямованої на здійснення приватизації у стратегічних галузях промисловості, у сфері природних монополій, інфраструктурних галузях, великих технологічних комплексах; 2003—2004 — останні роки режиму Президента Л.Кучми, етап посліпного розпродажу державного майна пов'язаним з владою бізнес-групам, а також чиновникам («замовна» приватизація, не приватизаційні способи відчуження), початок кризи приватизаційного процесу; 2005—2007 — перманентне посилення кризи приватизаційного процесу під впливом таких факторів: а) Помаранчева революція зруйнувала механізми «замовної» приватизації та обмежила застосування не приватизаційних способів відчуження державного майна, але не запропонувала взамін нових механізмів, які могли б підтримати приватизаційний процес у країні; б) стійке негативне сприйняття приватизації у суспільстві, що за умов поглиблення впливу суспільних настроїв на формування державної політики, не створює стимулів для відновлення в країні системної приватизаційної політики; в) відсутність довіри один до одного між різними політичними силами призвело до блокування всього приватизаційного процесу (за винятком приватизації малих підприємств), оскільки усі бізнес-групи побоюються поновлення вибіркового підходу, що надасть їхнім конкурентам переваги у приватизації[12].

Об'єктами приватизації можуть бути: а) майно єдиного цілісного майнового комплексу державного (комунального) підприємства або його окремих підрозділів, що є єдиними (цілісними) майновими комплексами і виділяються в самостійні підприємства; б) об'єкти незавершеного будівництва; в) акції (частки, паї), що належать державі у майні інших суб'єктів господарювання. Приватизації не підлягають об'єкти, що мають загальнодержавне значення, а також казенні підприємства. **Суб'єкти приватизації**: державні органи приватизації; покупці (їх представники); посередник[5]. Державну політику в сфері приватизації здійснюють **Фонд державного майна України**, його регіональні відділення та представництва у районах і містах, органи приватизації в Автономній Республіці Крим (АРК), що становлять єдину систему державних органів приватизації в Україні. Фонд державного майна України, його регіональні відділення та представництва у районах і містах, органи приватизації в АРК діють на підставі Закону України «Про Фонд державного майна України», цього Закону, інших законів України з питань приватизації[6, с. 218].

Порядок приватизації державного майна передбачає наявність таких стадій: 1) опублікування списку об'єктів, які підлягають приватизації, У виданнях державних органів приватизації, місцевої преси; 2) прийняття рішення про приватизацію об'єкта на підставі поданої заяви або виходячи із завдань Державної програми приватизації та створення комісії з приватизації; 3) опублікування інформації про прийняття рішення про приватизацію об'єкта; 4) проведення аудиторської перевірки фінансової звітності підприємства, що приватизується (за винятком об'єктів малої приватизації); 5) затвердження плану приватизації або плану розміщення акцій відкритих акціонерних товариств, створених у процесі приватизації та корпоратизації, та їх реалізацію. Державний орган приватизації протягом місяця з дня прийняття рішення про приватизацію об'єкта затверджує склад комісії з приватизації об'єкта і встановлює строк подання проекту плану приватизації[6, с. 226].

Покупцями об'єктів приватизації можуть бути: 1) громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства; 2) юридичні особи, зареєстровані на території України; 3) юридичні особи інших держав. **Не можуть бути покупцями:** 1) юридичні особи, у майні яких частка державної власності перевищує 25 відсотків; 2) органи державної влади; 3) працівники державних органів приватизації; 4) державні господарські об'єднання, державні холдингові компанії, державні акціонерні товариства (компанії), їх дочірні компанії та підприємства; 4) особи, зареєстровані в офшорній зоні (перелік визначає Кабінет Міністрів України) чи країнах, включених FATF до списку країн, що не співпрацюють у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом; 5) особи, які прямо чи опосередковано контролюються особами, що визначені в частині третій цієї статті. З метою забезпечення контролю за здійсненням Державної програми приватизації, додержанням законодавства України про приватизацію та аналізу її наслідків з числа депутатів створюється *Спеціальна контрольна комісія* Верховної Ради України з питань приватизації[5].

За порушення законодавства про приватизацію до винних осіб застосовується **кримінальна, адміністративна, дисциплінарна, цивільно-правова відповідальність** відповідно до законодавства України. Спори щодо приватизації державного майна, крім спорів, які виникають із публічно-правових відносин та віднесені до компетенції адміністративних судів, вирішуються господарським судом у порядку, встановленому Господарським процесуальним кодексом України[7].

Підсумовуючи, варто зазначити, що приватизація є ефективним економічним інструментом, правильне застосування якого може сприяти не тільки розвитку економіки, а й демократичним перетворенням у країні[10, с. 29].

Нажаль на даному етапі незалежності України питання приватизації є досить болючим. В розквіті незаконна приватизація державного майна органами державної влади: заводи, Українська залізниця, аеропорти, гірничо-збагачувальні комплекси, електроенергетика – приватизується, також викуповується земля у селян, через грошову неспроможність останніми її доглядати, - все це повертає приватизацію землі окремими органами державної влади та її перепродування[11].

Для запобігання таких негативних наслідків, необхідно чітко сформулювати мету і визначити стратегію приватизації, зробити її прозорою, провести широку просвітницьку кампанію в суспільстві, консолідувати зусилля влади, науковців і бізнесу[10, с. 29].

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України. - 1996.
2. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року //http://zakon.rada.gov.ua
3. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 року //http://zakon.rada.gov.ua
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року //http://zakon.rada.gov.ua
5. Закон України «Про приватизацію державного майна» від 4 квітня 1992 року //http://zakon.rada.gov.ua
6. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – К : Юрінком Інтер, 2009. – 640 с.
7. Вінник О. М. Господарське право: Навч. посібник. – К.: Атіка, 2009. – 768 с.
8. Саніахметова Н. О. Підприємницьке право: Навч. посібник. – 3-є вид., перероб. і доп. – К.: А.С.К., 2005. – 912 с.
9. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 2-е вид., перероб. і допов. / За заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини; Кол. авт.: О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 720 с.
10. Довбенко М. Приватизація: мета чи інструмент економічної політики? //Вісник НАН України. – 2010. – № 8. – с. 20-29.
11. Дудоров О. О., Дудорова К. Б. Незаконна приватизація державного і комунального майна: проблеми кваліфікації і вдосконалення законодавства. //Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету; Серія «Юриспруденція». – 2011. – Випуск 2. – с. 104- 110.
12. Українська приватизація: перспективи та пріоритети: Аналітична доповідь і матеріали «круглого столу» /Я. А. Жаліло [та ін.] за заг. ред. В. Є. Воротіна. — К.: НІСД, 2008. — 58 с.